

પ્રશ્નપત્ર : 1
ગુજરાતી ભાષા સજ્જતા

1018839

સમય : 150 મિનિટ

કુલ ગુણ : 100

સૂચના : (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 પ્રશ્નો છે. તમામ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

(2) દરેક મુખ્ય પ્રશ્ન નવા પાના ઉપરથી શરૂ કરવો અને મુખ્ય પ્રશ્નના તમામ પેટા પ્રશ્ન સાથે લખવા.

પ્રશ્ન-1 નીચેના આપેલા વિષય પર 250થી 300 શબ્દોમાં નિબંધ લખો. (કોઈ પણ એક) (20)

1. વૈચિકરણનાં મુખ્ય લક્ષણો અને તેના પરિપ્રેક્ષ્યમાં શિક્ષણનું સ્વરૂપ.

2. યોગ : કર્મસુ કૌશલમ્, શાળા શિક્ષણમાં યોગની જરૂરીયાત

પ્રશ્ન-2 નીચે આપેલ બન્ને ગદ્યખંડોનો આશરે 1/3 ભાગમાં તમારા શબ્દોમાં સંક્ષેપ કરો. (20)

1. વિદ્યાર્થી જીવનમાં જો કંઈ સિદ્ધ કરવા જેવું તત્ત્વ મને લાગ્યું હોય તો તે જીવનકળા છે. જે જીવનની કળા હસ્તગત કરે છે. તેને સાધનો તથા સગવડની ઊણપ વિશે ફરિયાદ કરવાપણું હોતું નથી. તે તો પોતાની સામે જેટલાં અને જેવાં સાધનો હોય, જેટલી અને જેવી સગવડ હોય, તેનો એવી સજીવ કળાથી ઉપયોગ કરે છે કે તેમાંથી જ તેની સામે આપોઆપ નવાં સાધનોની સૃષ્ટિ ઊભી થાય છે. તે વજામાગી આવી ઊભી રહે છે. જે આવી જીવનકળા જાણતો ન હોય તે હંમેશા આ નથી, તે નથી, આવું નથી, તેવું નથી એવી ફરિયાદ કર્યા જ કરે છે અને તેની સન્મુખ ગમે તેટલાં અને ગમે તેવાં સાધનો ઉપસ્થિત હોય તોપણ તેને મૂલ્ય સમજાતું નથી, કારણ કે તે જંગલમાંથી મંગલ કરવાની કલા જ ધરાવતો નથી. (10)

પરિણામે એવા વિદ્યાર્થી મળેલી સવડતાના લાભથી તો વંચિત રહી જ જાય છે અને ભાવિ સગવડના લાભો તો માત્ર તેમના મનોરાજ્યમાં જ રહી ઊલટી વ્યાકુળતા ઊભી કરે છે. તેથી આપણે ગમે તે ક્ષેત્રમાં ગમે તે કરતાં હોઈએ છતાં એમાં જીવનકળાની પ્રથમ જરૂર છે અને એ કળા એટલે ઓછામાં ઓછી અને નજીવી ગણાતી સાધન-સામગ્રીમાં પણ સંતુષ્ટ મને આગળ વધવામાં તેનો ઉપયોગ કરી લેવો અને સ્વપુરુષાર્થથી પોતાની સૃષ્ટિ ઊભી કરવી તે.]

અગવડોનો અતિ ભાર જો જીવનને કચડી નાખતો હોય તો એ દોષ સગવડોના ઢગલામાં પણ રહેલો જ છે. જેને બહુ સગવડ તે હંમેશા પ્રગતિ કરી જ શકે, એવો ધ્રુવનિયમ નથી. તેથી ઊલટું, જે વધારે અગવડ કે મુશ્કેલીમાં હોય તે પાછળ રહી જાય છે કે કચડાઈ જાય છે એવો પણ ધ્રુવનિયમ નથી. પણ ધ્રુવનિયમ તો એ છે કે બુદ્ધિ અને પુરુષાર્થ હોય તો જ ગમે તે સ્થિતિમાંથી આગળ વધી શકાય.

— પંડિત સુખલાલજી

2. પહેલી વાત તો એ કે સાચા ગુરુને ખોળી કાઢવો પડે. તે લોકોને સહેજે નડી આવે તેવી રીતે નથી રહેતો. તેનામાં હુંપદ કે મોટાઈનો ડોળ નથી હોતો. બીજું, સાચો ગુરુ કેવળ મોઢેથી જ્ઞાન નથી આપતો, પણ શિષ્યમાં ચૈતન્યનો સંચાર કરે છે. તે આપણી પાસેથી આંધળી શ્રદ્ધાને અવિચારી આજ્ઞાપાલન નથી માગતો, પણ મનની જાગૃતિ ને ઈન્દ્રિયોનો નિઃસ્રલ માગે છે. આપણે જાણીબૂજીને અંધારી ઓઢી હોય, કે પરાણે ઘરેડમાં પડ્યા હોઈએ તો આપણા મનને ડૂબા દેવાય છે, ને આપણે સ્વતંત્ર રીતે વિચારી શકતા નથી. આત્મદર્શન બુદ્ધિનું વિરોધી નથી. આત્મદર્શન એ આપણી બુદ્ધિનો ઊંડામાં ઊંડો ધર અથવા ઊંડામાં ઊંડી અવસ્થા છે. તેમાં (10)

આપણે વધારે ઊંડા ઊતરીને વિચાર કરીએ છીએ ને સત્યનું વધારે સ્પષ્ટ દર્શન કરી શકીએ છીએ, ‘ધન્ય છે તેમને જેઓ વિચાર કરતા નથી પણ શ્રદ્ધા રાખે છે.’ એમ કહેનાર ગુરુ આપણને અવળે રસ્તે દોરે છે. ઉપનિષદ કહે છે : તદ્ વિજ્ઞાનેન પરિપશ્યન્તિ ધીરાઃ । એટલે કે વિશિષ્ટ જ્ઞાન વડે વિવેકી પુરુષો એને બધી બાજુથી પૂરેપૂરું જુએ છે. કૃષ્ણ પોતાનો મત અર્જુનને જણાવ્યા પછી કહે છે કે : ‘તને ઠીક લાગે એમ કર’ - યથેચ્છસિ તથા કુરુ । જે ગુરુ શિષ્યની સ્વતંત્રતા પર બંધન મૂકે છે, જેને શિષ્યના વ્યક્તિત્વ વિશે આદર નથી તે સાચો માર્ગદર્શક નથી.

— સર્વપલ્લી રાધાકૃષ્ણન

પ્રશ્ન-૩ આશરે 100 શબ્દોમાં પત્ર લખેન કરો. (બન્ને ફરજિયાત) (20)

1. તમારી શાળામાં સ્માર્ટ ક્લાસરૂમ ફાળવવા માટે વિનંતી કરતો પત્ર જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીશ્રીને લખો. (10)

2. વિદ્યાર્થીના જીવનમાં ‘શિક્ષણનું મહત્વ’ સમજાવતો પત્ર વિદ્યાર્થીના વાલીને લખો. (10)

પ્રશ્ન-૪ નીચે આપેલા વિષય પર વર્તમાન પત્રમાં પ્રકાશિત કરવા 150 શબ્દોમાં ચર્ચાપત્ર લખો. (બન્ને ફરજિયાત) (20)

1. તમને શું ગમે ? ગામડું કે શહેર (10)

2. આજની શિક્ષણ પ્રણાલિ અને શિક્ષણ (10)

પ્રશ્ન-૫ સૂચવ્યા મુજબ ઉત્તર લખો. (20)

1. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપી વાક્યમાં પ્રયોગ કરો.

(અ) ભાજી-મૂળા માનવું

(બ) થોથવાઈ જવું

2. કહેવતનો અર્થ લખો.

(અ) ભૂવો ધૂણે તોય નાળિયેર ઘર ભણી નાખે

(બ) પોદળો પડે તોય ધૂળ લીધા વિના ન રહે

3. સમાસનો વિગ્રહ કરી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(અ) પટ્ટરિપુ

(બ) રણવીર

4. નીચે આપેલી પંક્તિઓમાંનો છંદ ઓળખવો.

(અ) નીરખને ગગનમાં કોણ ધૂમી રહ્યો,

તે જ હું તે જ હું શબ્દ બોલે;

શ્યામના ચરણમાં ઇચ્છું છું મરણ રે,

અહીંયા કોઈ નથી કૃષ્ણ તોલે.

(બ) કેડેથી નમેલી ડોશી, દેખીને જુવાન નર

કહે, શું શોધો છો કશી ચીજ અછતી રહી ?

કહે ડોશી બાળપણું ખબર વિના મેં ખોયું.

જુવાનમાં દીવાની તારા જેવી ગતિ રહી.

5. નીચે આપેલી પંક્તિઓમાંના અલંકાર ઓળખાવો.
(અ) હૈમ પ્રદીપ પ્રગટાવી સરસ્વતીનો
સાર્થક્ય કીધું નિજ નામ સિદ્ધરાજે.
(બ) શીતળતાએ શશી હાર્યો, મૂકી કળા પામે કષ્ટ,
તેજથી આદિત્ય નાહો, ફરે મેરુની પૃષ્ઠ.
6. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(અ) રસોઈ કરતી કે જમતી વખતે પહેરવાનું રેશમી વસ્ત્ર
(બ) ગાય-બળદના ગળામાંથી નીકળતો એક જાતનો ભાંભરવાનો અવાજ
7. નીચે આપેલા શબ્દોની જોડણી સુધારીને લખો.
(અ) વીઘાર્થીનિ
(બ) કીચીત
8. નીચે આપેલાં વાક્યોને ભાષાકીય રીતે શુદ્ધ રૂપમાં લખો.
(અ) તેમને મારા જીવનને રોશન કર્યું છે.
(બ) તારા ટેબલ ઉપર મેં કાગળ, પેન અને રબર મૂક્યા છે.
9. નીચે આપેલા શબ્દોનો સંધિવિગ્રહ કરો.
(અ) મન્વંતર
(બ) અંતસ્તત્ત્વ
10. નીચે આપેલાં વાક્યોનું કોંસમાં સૂચવ્યા મુજબ વાક્યમાં રૂપાંતર કરો.
(અ) સરકાર આ મહિને અનાજ આપશે.
(કર્મણિ વાક્યમાં રૂપાંતર કરો.)
(બ) તમે સવારે આવશો ?
(ભાવે વાક્યમાં રૂપાંતર કરો.)

